

**ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Кафедра географії України та регіоналістики

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан географічного факультет

Мирослав ЗАЯЧУК

«01» вересня 2021 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
ГЕОГРАФІЯ КУЛЬТУРИ ТА РЕЛІГІЙ**

Вид дисципліни (за компонентом ОП): вибіркова

Освітньо-професійна програма: Середня освіта (географія)

Спеціальність: 014.07 Середня освіта (Географія)

Галузь знань: 01 Освіта

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

**Назва факультету, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаними
освітньо-професійними програмами:** географічний

Мова навчання: українська

Чернівці 2021 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Географія культури та релігій» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Географія» спеціальності: 014.07 Середня освіта (Географія), галузі знань: 01 Освіта затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол №6 від 31 травня 2021р.).

Розробник: Костащук Іван Іванович, завідувач кафедри географії України та регіоналістики, доктор географічних наук, доцент

Затверджено на засіданні кафедри географії України та регіоналістики

Протокол №16 від “30” серпня 2021 року

Завідувач кафедри Іван КОСТАЩУК

Схвалено методичною радою факультету

Протокол № 2 від “01” вересня 2021 року

Голова методичної ради факультету Микола ПАСІЧНИК

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни):

Дисципліна знайомить студентів із особливостями територіальних відмін культурного та релігійного просторів, а також робить акцент на їх взаємозв'язках. Сучасна географія релігії і культур прагне дати наявну релігійну карту світу; спрогнозувати перспективи її зміни; розкрити залежність певних релігій від умов конкретних географічних регіонів; передбачити появу там нових релігій. Вона розглядає географічний аспект виникнення і подолання міжконфесійного протиборства, виявляє взаємозв'язок етнічного та конфесійного в релігійній мобільності тощо.

1.2. Мета навчальної дисципліни:

Сформувати у студентів систематизовані знання і розуміння особливостей просторових відмін у формуванні та сучасному стані культурного та релігійного просторів, а також особливостями взаємозв'язків між ними.

1.3. Завдання курсу:

- ✓ розкрити студентам зміст курсу “Географія культури та релігій” як окремої дисципліни;
- ✓ ознайомити студентів з особливостями формування культурного та релігійного простору;
- ✓ навчити студентів розуміння культури як матеріального та духовного розвитку етносів;
- ✓ розвинути у студентів уміння давати оцінку етнокультурним та конфесійним процесам в Україні;
- ✓ показати значення географії культури та релігії для розвитку людської цивілізації.

1.4. Пререквізити: Географія населення і розселення, Етногеографія України

1.5. Результати навчання:

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні набути такі **загальні компетентності**, як:

ЗК 5. Здатність до формування світогляду, розуміння принципів розвитку суспільства

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні набути такі **фахові компетентності**, як:

ФК 3. Здатність застосовувати базові знання з природничих і суспільних дисциплін, інформаційних технологій у навчанні географії.

Програмні результати навчання:

ПРН 4 Формувати світогляд, розуміти принципи розвитку суспільства

ПРН 11 Застосовувати базові знання з природничих і суспільних дисциплін, інформаційних технологій при навчанні географії.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

знати: сутність понять: релігія, культура; цивілізація; географія релігії, географія культури; георелігійні та геокультурні ідеї; геокультурні закони; сакральна географія; історична географія культури; геокультурна регіоналізація; методологія геокультурних досліджень; методика геокультурних досліджень.

вміти: практично аналізувати георелігійні та геокультурні особливості, зокрема етнокультурні, сакральні, історико-культурні, формування території; визначати чинники формування геокультури

1.6. Опис навчальної дисципліни

1.6.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни: Географія культури та релігій												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	Змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	V(I)	2(10)	4	120	2	15	15	-	-	70	20	залік
Заочна	V(I)	2(10)	4	120	2	4	4	-	-	92	20	залік

1.6.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Теми навчальних елементів	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ГЕОГРАФІЯ КУЛЬТУРИ В СВІТІ ТА УКРАЇНІ												
НЕ 1.1 Тема 1. Вступ до курсу «Географія культури та релігій»	7	2	-	-	-	5	7	1	-	-	-	5	
НЕ 1.2 Тема 2. Історія розвитку географії культури та географії релігій в світі та Україні	7	-	2	-	-	5	7	-	1	-	-	10	

НЕ 1.3 Тема 3. Географія основних складових матеріальної культури	14	2	2	-	-	10	14	1	-	-	-	10
НЕ 1.4 Тема 4. Географія основних складових духовної культури	14	2	2	-	-	10	14	-	1	-	-	10
НЕ 1.5 Тема 5. Підсумкове заняття	17	2	-	-	10	5	-	-	-	-	10	10
Разом за ЗМ1	59	8	6	-	10	35	59	2	2	-	10	45
Теми лекційних занять	ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2 ГЕОГРАФІЯ РЕЛІГІЇ В СВІТІ ТА УКРАЇНІ											
НЕ 2.1 Тема 1. Географія релігій в світі. Світові та національні релігії	9	2	-	-	-	7	11	-	1	-	-	10
НЕ 2.2 Тема 2. Релігійний простір України	13	4	2	-	-	7	11	1	-	-	-	10
НЕ 2.3 Тема 3. Геокультурне районування світу. Теорія цивілізацій	9	-	2	-	-	7	11	1	-	-	-	10
НЕ 2.4 Тема 4. Релігійне районування України. Сакральнотуристичний потенціал регіонів України	11	1	3	-	-	7	11	-	1	-	-	10

НЕ 2.5 Тема 5. Підсумкове заняття	19	-	2	-	10	7	-	-	-	-	10	7
Разом за ЗМ 2	61	7	9	-	10	35	61	2	2	-	10	47
Усього годин	120	15	15	-	20	70	120	4	4	-	20	92

2. СТРУКТУРА ЗМІСТОВНИХ МОДУЛІВ, НАВЧАЛЬНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЇХ ОЦІНЕННЯ

Назва навчального елемента	Лекції (год.)	Максимальна кількість балів	Практичні заняття (год.)	Максимальна кількість балів	Самостійна робота (год.)	Максимальна кількість балів
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ГЕОГРАФІЯ КУЛЬТУРИ В СВІТІ ТА УКРАЇНІ						
НЕ 1.1 Тема 1. Вступ до курсу «Географія культури та релігій»	2	3	-		5	3
НЕ 1.2 Тема 2. Історія розвитку географії культури та географії релігій в світі та Україні	-	-	2	4	5	4
НЕ 1.3 Тема 3. Географія основних складових матеріальної культури	2	2	2	4	10	2
НЕ 1.4 Тема 4. Географія основних складових духовної культури	2	2	2	4	10	2

НЕ 1.5 Тема 5. Підсумкове заняття	2	-	-	-	5	-
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2 ГЕОГРАФІЯ РЕЛІГІЇ В СВІТІ ТА УКРАЇНІ						
НЕ 2.1 Тема 1. Географія релігій в світі. Світові та національні релігії	2	3	-	-	7	3
НЕ 2.2 Тема 2. Релігійний простір України	4	2	2	4	7	2
НЕ 2.3 Тема 3. Геокультурне районування світу. Теорія цивілізацій	-	-	2	4	7	4
НЕ 2.4 Тема 4. Релігійне районування України. Сакрально- туристичний потенціал регіонів України	1	2	3	4	7	4
НЕ 2.5 Тема 5. Підсумкове заняття	-	-	2	-	7	-

3. ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

1. Ініціація у традиційних культурах народів світу
2. Модифікація тіла у традиційній культурі народів світу
3. Татування як елемент знакування в традиційній культурі народів світу
4. Гігієнічні принципи в традиційних культурах народів світу
5. Розвиток поняття про особисту гігієну в європейській культурі
6. Розвиток поняття про особисту гігієну в культурі народів Азії
7. Територіальні відміни в традиційному весільному вбранні
8. Поховальний обряд як елемент духовної культури: регіональні відміни

9. Традиційні зачіски в культурах народів світу
10. Традиційні прикраси в культурах народів світу
11. Зброя як елемент традиційної матеріальної культури
12. Традиційні транспортні засоби як елемент матеріальної культури
13. Знаряддя праці і їх територіальні відміни (за вибором)
14. Музичні інструменти в традиційній культурі народів світу
15. Кастова система організації суспільного життя в різних культурах
16. Технології нешитого одягу – їх трансформації
17. Технології напівшитого одягу і їх трансформації
18. Мода як елемент культури, її відображення в різних аспектах життя
19. Мода в одязі: розвиток в часі
20. Традиційний костюм народів Європи, його сучасне використання
21. Традиційний костюм народів Азії, його сучасне використання
22. Прояви традиційної культури в сучасних субкультурах
23. Еволюція трактування духовної культури і її структури
24. Художня творчість як відображення світосприйняття
25. Наукова творчість як елемент культури, її структура
26. Гуманітарна наука і її розвиток як складової культури
27. Природнична наука в системі культури, її здобутки і розвиток
28. Художня творчість первісного суспільства
29. Поняття про «міську культуру»
30. Культура в сучасних глобалізаційних процесах
31. Музика як складова духовної культури
32. Театр в структурі духовної культури
33. Розвиток кіномистецтва: регіональні відміни і глобальні тренди
34. Традиційна танцювальна культура народів світу
35. Традиційна маска в культурі народів світу

4. САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Основні поняття та категорії курсу «Географія культури та релігій».
2. Роль український вчених у формуванні «Географії культури», «Географії релігії» та «Сакральної географії» як окремих суспільно-географічних дисциплін.
3. Етнокультурний ландшафт та його вплив на розвиток матеріальної культури фізико-географічних районів України.
4. Етнокультурний ландшафт та його вплив на розвиток духовної культури фізико-географічних районів України.
5. Динаміка чисельності та територіальні диспропорції географії прихильників світових релігій у XXI столітті.
6. Протестантизм в Україні: сучасні територіальні відміни та чинники, що їх викликали.
7. Теорія цивілізацій С. Хангтінгтона та її значення в геополітичному розвитку світу.
8. Перспективи розвитку релігійного туризму та паломництва в Україні.

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

1. Історія розвитку географії культури та географії релігій в світі та Україні
2. Географія основних складових матеріальної культури
3. Географія основних складових духовної культури
4. Релігійний простір України
5. Геокультурне районування світу. Теорія цивілізацій
6. Релігійне районування України. Сакральнo-туристичний потенціал регіонів України

6. СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Види та форми контролю. Формами поточного контролю є усна чи письмова (тестування, есе, реферат, творча робота, лабораторна робота) відповідь студента. Формою підсумкового контролю є екзамен (іспит).

Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль знань студента. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та інших видів занять, самостійної роботи і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі.

Засоби оцінювання. Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання є: контрольні модульні роботи з використанням стандартизованих тестів та вправ на логічне мислення; проекти (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти; дослідницько-творчі та ін.); розрахункові, графічні, розрахунково-графічні роботи; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; студентські презентації та виступи на наукових заходах.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни. Загальна кількість балів, яку студент може отримати у процесі вивчення дисципліни протягом семестру, становить 100 балів, з яких 60 балів студент набирає при поточних видах контролю і 40 балів – у процесі підсумкового виду контролю (заліку чи екзамену).

Кількість балів за кожний навчальний елемент виводиться із суми поточних видів контролю. Кількість балів за змістовний модуль дорівнює сумі балів, отриманих за навчальні елементи даного модуля. Максимальна кількість балів складає: за 1 модуль – 30; 2 модуль – 30 балів.

Студент, який набрав протягом нормативного терміну вивчення дисципліни 60 балів та виконав навантаження за всіма кредитами, має можливість не складати іспит і отримати набрану кількість балів як підсумкову оцінку або складати іспит з метою підвищення свого рейтингу за даною навчальною дисципліною. Якщо студент набрав менше 30 балів, він не допускається до складання іспиту.

Підсумкова оцінка за навчальну дисципліну, з якої складається екзамен, виводиться із суми балів поточного контролю за модулями (до 60 балів) та модуля-контролю (екзамену чи заліку) – до 40 балів. Якщо студент за власною ініціативою чи бажанням, крім обов'язкових видів контролю (60 балів), виконує додаткові види роботи – ІНДЗ (фіксовані виступи, реферати, статті,

участь в олімпіадах, наукових конференціях тощо), може отримати додатково 20 балів, які також підсумовуються до підсумкової оцінки.

Відповідно до вимог Болонської угоди проводиться місцева (національна) шкала визначення оцінок і шкала ECTS. Для їх порівняння використовується така таблиця:

<i>Рейтингова оцінка з дисципліни</i>	<i>Оцінювання в системі ECTS</i>	<i>Оцінка за національною шкалою</i>	<i>Залік за національною шкалою</i>
90-100	A	5 (відмінно)	Зараховано
80-89	B	4 (добре)	
70-79	C	4 (добре)	
60-69	D	3 (задовільно)	
50-59	E	3 (задовільно)	
35-49	FX	2 (незадовільно) з можливістю повторного складання	Не зараховано
1-34	F	2 (незадовільно) з обов'язковим повторним курсом	

Для здійснення контролю знань студентів викладач заповнює журнал, де вказуються оцінки за кожний навчальний елемент. Журнал зберігається у викладача. За модулями заповнюються відомості рубіжного контролю, які подаються і зберігаються на кафедрі.

Розподіл балів, які отримують студенти за кожен елемент

Поточне оцінювання (<i>аудиторна (лекційний матеріал і практичні роботи) та самостійна робота</i>)										Кількість балів (екзамен)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T1	T2	T3	T4	T5		
6	8	8	8	-	6	8	8	8	-		

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

7.1. Базова (основна)

1. Костащук І.І. Релігійний простір України: суспільно-географічне дослідження : монографія. Чернівці: ЧНУ, 2018. 512 с.

2. Костащук І.І. Конфесійний простір регіонів України: динаміка та сучасний стан. *Науковий вісник Чернівецького університету. Сер. Географія.* 2017. Вип. 793. С. 32-41.

3. Костащук І.І. Методика бальної оцінки релігійно-туристичних

об'єктів. *Географія та туризм*. 2017. Вип. 41. С. 12-21.

4. Косташук І.І. Географічні особливості поширення монастирів України як важливих сакральних-туристичних об'єктів. *Науковий вісник Чернівецького університету. Сер. Географія*. 2018. Вип. 795. С. 46-53.

5. Косташук І.І. Чинники формування релігійного простору України: суспільно-географічний контент. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. Географічні науки*. 2018. Вип. 8. С. 78-84.

6. Косташук І.І. Географія релігії як суспільно-географічна наука. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Сер. Географічні науки*. 2018. Вип. 18 (376). С. 60-66.

7. Культура і побут населення України. Навч. посібник.-К., 1991

8. Любіцева О.О., Романчук С.П. Паломництво та релігійний туризм. Навч. посібник.-К.: -Альтерпрес, 2011.-416с.

9. Павлов С.В., Мезенцев К.В., Любіцева О.О. Географія релігій /Навч. посібник.- К.:»АртЕк», 1998.-504 с.

10. Пономарьов А.П. Українська етнографія. Курс лекцій.-К., 1994

11. Ровенчак І.І. Географія культури: проблеми теорії, методології та методики дослідження: Монографія.- Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008.-240 с.

7.2. Допоміжна

1. Абрамович С.Д., Чикарьова М.Ю. Світова та українська культура. Навч. посібник. - Львів.: «Світ», 2004.-344с.

2. Бромлей Ю.В., Подольный Р.Г. Человечество – это народы. - М., 1990

3. Брук С.И. Население мира. Этнодемографический справочник. - М., 1981

4. Гумилев Л.Н. География этноса в исторический период.-Л., 1990

5. Гумилев Л.Н. Этногенез и биосфера Земли. - Л., 1990

6. Історія української та зарубіжної культури. Навч. посібник /С.М.Клафійчук. - К.: Знання - Прес, 2004. – 358 с.

7. Історія української культури / за ред. І.Крип'якевича.-К.: Либідь, 1994. – 350 с.

8. Калінін Ю.А., Харьковщенко Є.А. Релігієзнавство /Підручник.-К.: «Наукова думка», 1995. – 256 с.

9. Культура українського народу. Навч. посібник. - К., 1994

10. Культурологія: українська та зарубіжна культура: Навч. посібник.- К., 2006

11. Любіцева О.О. Культурологічний підхід в географії і ландшафт як індикатор культури / Людина в ландшафті ХХІ століття: гуманізація географії. Проблеми постнекласичних методологій. - К., 1998, с.135-137

12. Любіцева О.О. Ландшафт в географії культури / Ландшафт як інтегруюча концепція ХХІ століття. Зб. наук. праць. - К., 1999, с.150-152

13. Любіцева О.О. Стан геокультурних досліджень в Україні / Вісник Київськ.унту. Серія Географія. - К., ВЦ "Київський університет", 1999, вип.45, с.16-18

14. Любіцева О.О. Методологія географії культури / Україна та глобальні процеси: географічний вимір: Зб.наук.праць. В 3-х т.-Київ-Луцьк:Ред-вид.відд."Вежа" Волин.держ.ун-ту ім.Лесі Українки, 2000. - т.3, с.258-262
15. Любіцева О.О. Географія культури: питання відродження й становлення / Вісник Київськ.ун-ту. Серія Географія.- К.: 2000, вип.46, с. 281-282
16. Любіцева О.О. Місце географії культури в системі географічних наук та її структура / Український географічний журнал, 2009, №2, с.48-51
17. Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. - К., 1992